

Ohraniti alpsko raznolikost

**Zahteve Zveze za kmetijstvo in varstvo narave
v Alpah za oživitev hribovskega kmetijstva**

Predlogi sprememb osnutka zakona, ki ga je predlagala Evropska komisija 12.10.2011,
na področju skupne kmetijske politike (SKP) v obdobju 2014-2020

Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah (kratko: Zveza) združuje kmete in naravovarstvenike s ciljem:

- ohranitve in oživitve hribovskega kmetijstva in
- ohranitve ter ponovne vzpostavitve biotske raznovrstnosti Alp kot tudi drugih hribovskih predelov Evrope.

Zveza predstavlja skupno skrb za večnamensko, kmečko in ekološko kmetijstvo. Predložena listina je osredotočena predvsem na učinke osnutka Zakona o skupni kmetijski politiki (ZSKP) v EU, predlaganega s strani Evropske komisije, dne 12.10.2011, na območju Alp.

Zvezo za kmetijstvo in varstvo narave sestavljajo naslednje organizacije:

Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft Landesverband Baden-Württemberg (D)
Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft Landesverband Bayern (D)
Alpenschutzkommission CIPRA Deutschland (D)
Bayerischer Landesverband der Landwirte im Nebenberuf (D)
Bund Naturschutz in Bayern (D)
Bundesverband der Regionalbewegung (D)
Deutscher Alpenverein - DAV (D)
Deutscher Verband für Landschaftspflege - DVL (D)
EuroNatur Stiftung (D)
Forum Pro Schwarzwaldbauern (D)
Friends of the Earth Europe - FoEE (INT)
Landesbund für Vogelschutz - LBV (D)
Landesvereinigung für den Ökologischen Landbau in Bayern - LVÖ (D)
NaturFreunde Deutschlands (D)
Naturfreunde Internationale (INT)
Naturfreunde Österreich (A)
Naturschutzbund Österreich (A)
ÖBV - Via Campesina Austria (A)
Schweisfurth-Stiftung (D)
Umweltdachverband (A)
Verein zum Schutz der Bergwelt - VzSB (D)

Ob strokovni podpori: ProNatura (CH)

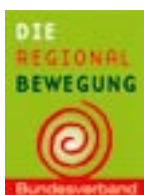
Forum *pro* Schwarzwaldbauern e.V.

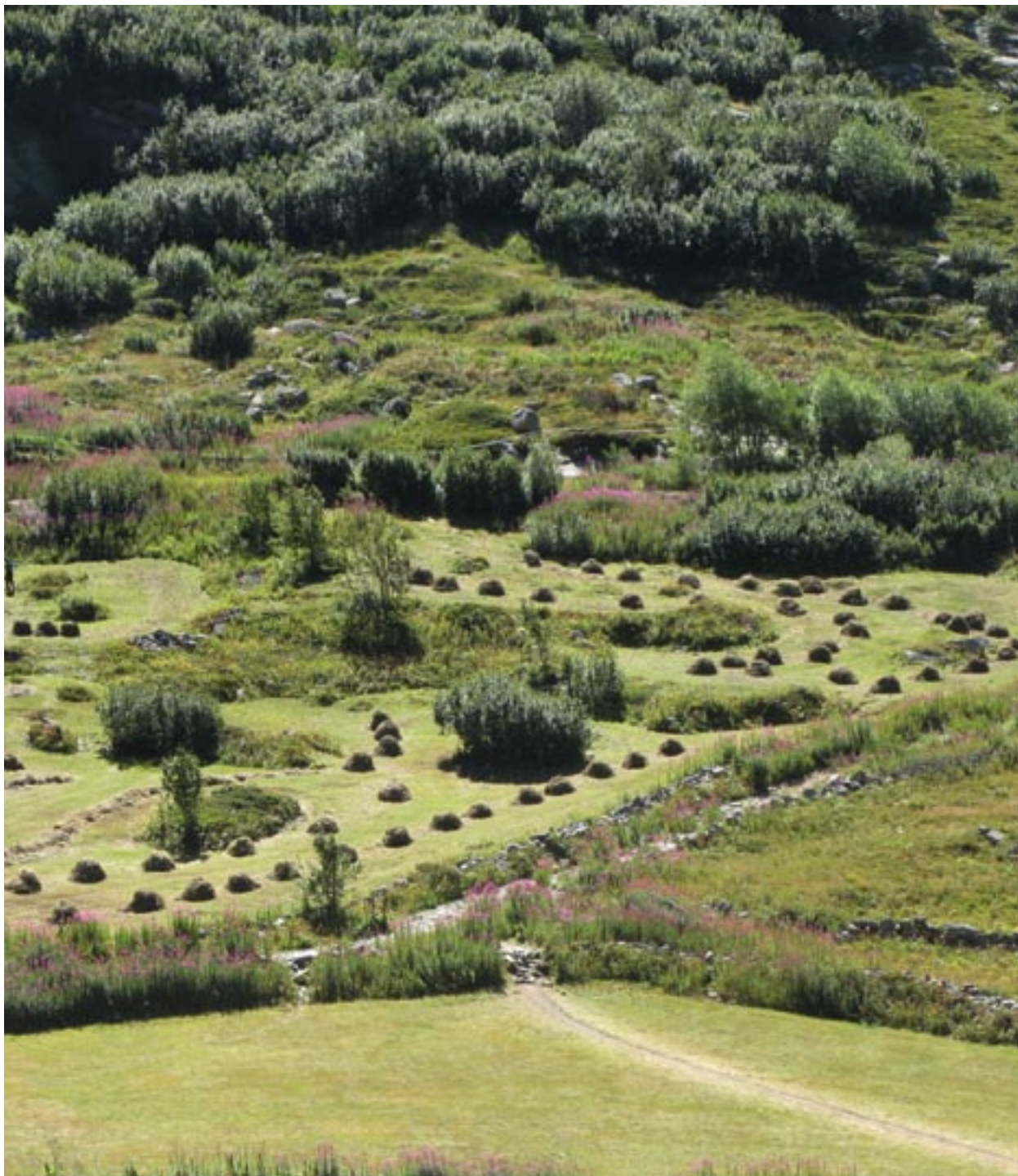

Deutscher Verband für Landschaftspflege

eurONATUR

fotografija: Marie Kohler

Spravilo sena v Bonneval-sur-Arc v Franciji.

Osnovni podatki:

Stališče je plod medsebojnega sodelovanja vseh organizacij pogodbenic. Koordinacijo je prevzela fundacija EuroNatur.

Radolfzell, julij 2012

Dokument je bil oblikovan v okviru subvencioniranega projekta »Ekologiziranje kmetijske politike Evropske unije po letu 2013 za trajnostni razvoj kmetijstva v alpskem loku«, ki ga financira MAVA fundacija za varstvo narave. Dodatna sredstva so bila zagotovljena s strani fundacije Ludwig-Raue-Gedächtnisstiftung.

Izdajatelj:

EuroNatur Fundacija

Konstanzer Str. 22

D - 78315 Radolfzell am Bodensee

Tel.: +49-7732-92720

info@euronatur.org

www.euronatur.org

EuroNatur fundacija (izdajatelj) (2012): Ohranitev alpske raznolikosti. Zahteve Zveze za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah po oživitvi hribovskega kmetijstva. Predlogi za spremembe osnutka zakona, ki ga je predlagala Evropska komisija 12.10.2011, glede skupne kmetijske politike (SKP) v obdobju 2014-2020.

Oblikovanje:

Kerstin Sauer, EuroNatur Service GmbH

Tisk:

digitalcentrum by Working Hands GbR

100% recikliran papir Cyclus Print

Fotografija na naslovnici: Naravni park Weißbach - Christine Klenovec:

Hribovski kmetje pri spravilu sena na planini Kallbrunnalm, v avstrijskem naravnem parku Weißbach, opravijo veliko ročnega dela.

fotoğrafija: Yann Kohler

Alpska pokrajina v francoskem naravnem parku Bauges.

Vsebina

8	1. Kmetijska politika Evropske unije in prihodnost hribovskega kmetijstva
9	Uvod
14	Cilji Zveze za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah
16	2. Pregled zahtev Zveze za kmetijstvo in varstvo narave
16	Ocena in razprava o predlogih Komisije
22	Povzetek zahtev Zveze za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah
26	3. Literatura
	(na voljo samo v nemškem oz. angleškem jeziku)

1. Evropska kmetijska politika in prihodnost 1. hribovskega kmetijstva

Z vidika Zveze za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah (kratko: Zveza) bi morala skupna kmetijska politika (SKP) Evropske unije od leta 2014 podpreti razvoj takega hribovskega kmetijstva, ki bi ponovno vzpostavilo, spodbujalo in trajno zagotavljalo ter ohranjalo bogato biotsko raznolikost in kakovostno rabo naravnih virov v Alpah kot tudi v drugih hribovskih predelih Evrope. Pospeševanje tovrstnega hribovskega kmetijstva v prihodnje pa zahteva določene prilagoditve predloga zakona o kmetijski politiki¹, ki ga je 12.10.2011 predlagala Evropska komisija.

V 1. poglavju je predstavljena osnovna ocena SKP in njen pomen za hribovsko kmetijstvo ter cilji Zveze. V 2. poglavju (str. 16) je kratka razlaga najpomembnejših zahtev Zveze, ki se nanašajo na konkretne predloge zakona Evropske komisije. Pregled omenjenih zahtev bo še dodatno zbran v posebnem katalogu. 3. poglavje izčrpno opisuje in utemeljuje priporočila Zveze za uskladitev predlogov Komisije (glej angleško oz. nemško različico).

fotografija: Parc national de la Vanoise - Christophe Gotti

V varovanem pasu francoskega nacionalnega parka Vanoise je ohranitev kulturne in naravne dediščine na prvem mestu.

¹ Predlog predpisov na področju neposrednih plačil kmetom („Uredba o neposrednih plačilih“), predlog Uredbe o podpori za razvoj podeželja („Uredba o razvoju podeželja“), predlog Uredbe o vzpostavitvi skupne ureditve kmetijskih trgov („Uredba o enotni SUT“).

Uvod

Mnogo denarja – za kaj?

Vsako leto EU nameni več kot 50 milijard evrov za podpiranje kmetijstva. Visoke stroške je mogoče upravičiti samo, kadar je razdelitev subvencij jasna in pregledna. Javnost želi vedeti za kaj bo denar porabljen in upravičeno zahteva, da se vsa poraba javnih sredstev izvede v skladu z veljavnimi zakoni in v javno dobro („public goods for public money“). Povedano drugače: Kadar kmetijstvo poleg pridelovanja zdrave hrane varuje še zemljišča in pitno vodo, ohranja biotsko raznovrstnost, skrbi za ohranitev naravne in kulturne krajine, delovnih mest in zagotavlja inovativno regionalno zasnovano za razvoj podeželja, potem bo tudi poraba sredstev primerno nagrajena oz. povrnjena. Če bomo razpoložljiva sredstva dosledno porabljali na tak način, se lahko Evropa zelo hitro približa cilju večnamenskega in trajnostnega kmetijstva.

Predlogi Zakona za skupno kmetijsko politiko (ZSKP), ki jih je predlagala Evropska komisija 12.10.2011, ohranjajo stari sistem regionalno pogojene porazdelitve neposrednih plačil (steber I) ter ukrepov za razvoj podeželja (steber II) in jih zaradi tega še ne moremo obravnavati kot reformo ali novo usmeritev SKP. Za novo usmeritev k trajnostnemu, večnamenskemu kmetijstvu bi bila potrebna temeljita sprememba sistema porazdelitve podpore – ali vsaj najbolj bistvenih prerazporeditev iz stebra I v steber II. Za zdaj predlogi predstavljajo le kompromis: v steber I so po novem umeščene t.i. zelene (greening) komponente, kljub temu pa večino sredstev še naprej izplačujemo preveč radodarno (glede na površino), medtem ko na področju ukrepov iz stebra II (razvoj podeželja, varovanje podnebja, narave in živali, itd.), v najboljšem primeru, le ohranjamo nespremenjen položaj. Pospeševanje kmetijstva in zaščita naravnih virov ostajata tako še vedno slabo zastopana. To pa v nobenem primeru ne bosta dovolj za uresničitev drugega cilja EU^{2,3} namreč razvoja v smeri okolju prijaznega kmetijstva.

² Strategija Evropa 2020, ki jo je sprejela Evropska komisija marca 2010, navaja tri najpomembnejše cilje za svoje gospodarstvo: *»spodbujanje ohranjanja naravnih virov ter ekološko usmerjeno in konkurenčno gospodarstvo«*.

³ Evropska strategija biotske raznovrstnosti iz maja 2011, *Življenjsko zavarovanje in naravni kapital: strategija biotske raznovrstnosti v EU za leto 2020*, si je za cilj v letu 2010 postavila *»Ustavitve zmanjševanja biotske raznovrstnosti in slabšanja ekosistemskih učinkov v EU ter njihova ponovna oživitve na čim širšem območju ob istočasnem povišanju prispevka Evropske unije za preprečevanje izgub biološke raznolikosti v svetu«*.

Hribovsko kmetijstvo izginja

Hribovske kmetice in kmetje, poleg pridelovanja hrane, s skrbno obdelavo hribovskih travnikov in pašnikov ohranjajo in negujejo tudi naše dragoceno kulturno podeželje s svojevrstno raznolikostjo redkih živalskih in rastlinskih vrst ter z izredno pomembnim turističnim potencialom. Delo na hribovskih kmetijah je večinoma povezano z velikimi napori in borim zaslužkom. Dodati je treba, da je dosedanja razdelitev, ki je nastala skozi zgodovinski razvoj subvencioniranja kmetijstva v EU, v nekaterih pogledih zanemarjala hribovsko kmetovanje: tako še danes v večini držav članic zelene površine (trate in pašniki) prejemajo precej manj neposrednih plačil kot obdelovalne površine (njive). Pozdraviti je treba najavljeno upadanje zgodovinske referenčne porazdelitve direktnih plačil z letom 2014. Hribovski obrati, kljub velikim evropskim in državnim naporom, v povprečju še vedno razpolagajo z občutno manjšimi prihodki kot njihovi kolegi zunaj hribovskih območij⁴. Obstoječi sistem ne zmora zaustaviti niti naraščajočega izumiranja kmetij (v Alpah je izginilo kar 36% ali 160.000 kmetij med l. 1980 in 2000^{5,6}) niti vedno hitrejšega upadanja raznolikosti živalskih in rastlinskih vrst^{7,8}. Dejstvo, da je kmetij vedno manj, pred slednje, predvsem v Alpah, praviloma predstavlja nalogo obdelovati ekstremne površine, kar vodi v izgubo dragocenega kulturnega podeželja skupaj z njegovo visoko biotsko raznovrstnostjo predvsem na ekstenzivnih zelenih površinah⁹. Hribovsko kmetijstvo predstavlja hrbtenico hribovskih regij. Za njihovo ohranitev potrebujemo diferenciran sistem subvencioniranja na podlagi Protokola o hribovskem kmetijstvu¹⁰ in Protokola o izvajanju Alpske konvencije o hribovskem kmetijstvu¹¹, ki trajnost in večnamenskost hribovskega kmetijstva opredeljuje kot pomembne cilje.

⁴ Povprečni prihodek od kmetijstva na leto: Bavarska: hribovsko kmetijstvo slabih 30.000 €, ostala kmetijstva slabih 40.000 € (vir: *Kmetijsko poročilo 2010 za Bavarsko*); Avstrija: hribovsko kmetijstvo 22.000 €, hribovsko kmetijstvo na ekstremnih površinah (BHK4) 14.000 €, ostala kmetijstva 24.600 € (vir: *Zeleno poročilo 2011*); Švica: hribovsko kmetijstvo 47.000 SFR, dolinsko kmetijstvo 72.000 SFR (vir: *Kmetijsko poročilo 2008, Zvezni urad za kmetijstvo*).

⁵ Streifeneder, T. (2009): *Struktura kmetijstva v Alpah in njegov razvoj ob upoštevanju ustanovnih določil*, disertacija LMU Muenchen, podatki iz priložene tab. 3, str. 199.

⁶ Na tem mestu moramo omeniti velike regionalne razlike, predvsem med nemško govorečimi kot tudi romanskimi in slovenskimi deli Alp.

⁷ Študija britanskega botanika Jonathana Storkeya, ki jo je izvedel s kolegi iz še 29 evropskih držav, je pokazala, da imajo Nemčija, Avstrija in Švica najvišjo stopnjo izgube divjih zelišč na obdelovalnih površinah v Evropi. Storkey, J. et al. (2012): *The impact of agricultural intensification and land use change on the European arable flora. Proceedings of Royal Society B*.

⁸ 48% zmanjšanje (glede na skupno število) od 36 ptičjih vrst, ki živijo na poljih, v 25 evropskih državah med l. 1980 in 2009, vir: *European Bird Census Council - EBCC*, glej: <http://www.ebcc.info/index.php?ID=470>.

⁹ »Strukturne kmetijske spremembe so močno spremenile način in intenzivnost izkoriščanja zemlje znotraj t.i. zelenega gospodarstva, kar je vodilo k polarizaciji: ekstenzivno obdelovanje na težko dostopnih predelih kot skrajni primer in intenziviranje lahko dostopnih predelov z večjim številom košenj, možnostjo gnojenja, novimi posevki donosnejših travnih sort itd.. V obeh primerih je prišlo do negativnih učinkov na biotsko raznovrstnost.«, iz Streifeneder, T. (2009), S.9.

¹⁰ Protokol o hribovskem kmetijstvu, Sklep 47. Stalnega odbora Alpske konvencije iz oktobra 2011.

¹¹ EU je 20.12.1994 podpisala Protokol o izvajanju Alpske konvencije o hribovskem kmetijstvu, 27.6.2006 ga je ratificirala, 6.10.2006 pa je stopil v veljavo na območju EU.

Cilji Protokola o izvajanju Alpske konvencije o hribovskem kmetijstvu (1. člen, 1. odstavek)

»Protokol določa ukrepe na mednarodni ravni, s katerimi bi ohranjali in spodbujali hribovsko kmetijstvo, primerno kraju in sprejemljivo za okolje, tako da bi trajno priznavali in zagotavljali njegov bistveni prispevek k ohranjanju poseljenosti in trajnostnih gospodarskih dejavnosti – zlasti s proizvodnjo značilnih kakovostnih izdelkov – k varstvu naravnega življenjskega okolja, preprečevanju naravnih nesreč, ohranitvi lepote in rekreacijskih vrednot naravne in kulturne krajine kot tudi h kulturi v alpskem prostoru.«

fotografija: Joachim Eigenthaler

Hribovsko kmetijstvo značilno za predele gorskega masiva Mont Thabor v južni Franciji.

Velika odgovornost držav članic

V tem dokumentu je poudarek predvsem na oblikovanju reforme SKP v EU za obdobje 2014 – 2020. SKP opredeljuje okvirne pogoje za kmetijsko subvencioniranje. Pri tem pa je treba izpostaviti, da imajo države članice oz. njihovo vodstvo na regionalni ravni (npr. zvezne dežele v Avstriji in Nemčiji) velik maneverski prostor pri izvajanju smernic iz Bruslja. Glavna zahteva politike držav članic je v celoti izkoristiti svoj maneverski prostor v smislu zgoraj navedenih ciljev. Bistvenega pomena bo, da države članice predložijo svoje programe za hribovsko kmetijstvo, ki bodo sprejemljivi za njihova hribovska področja¹². Poleg tega je lahko iz stebra I v steber II – skupaj s sredstvi, ki se naberejo z zniževanjem in omejevanjem neposrednih plačil – preusmerjeno do 10% zgornje nacionalne meje za neposredna plačila. Tak maneverski prostor je nujno potreben za krepitev ukrepov iz stebra II¹³ – saj se tam kopičijo stare in nove naloge (npr. zaščita podnebnih sprememb, Natura 2000, Alpska konvencija in njeni protokoli¹⁴), za katere pa niso predvidena dodatna finančna sredstva. Tovrstna »dvojna podpora« in »nacionalne rezerve« ponujajo državam članicam nadaljnje možnosti za financiranje hribovskega kmetijstva znotraj stebra I.

Poleg EU sredstev pa so državam članicam na voljo nadaljnji instrumenti npr. s področja raziskav, šolskega izobraževanja, kvalificiranih delovnih mest, financiranja regionalnih gospodarskih tokov in decentralizirane oskrbe, financiranja civilno družbenih podeželskih pobud in inovacij. Skrajšano: tudi vlade držav članic so zavezane, da svoje obljube, ki so jih dale npr. v Alpski konvenciji in v »Pojasnilu iz Oberammerauerja«¹⁵ tudi izpolnijo. Kot je rekla nemška zvezna ministrica Ilse Aigner: »Hribovsko kmetijstvo je nepogrešljivo za kulturo in naravo v Alpah. [...] Hribovske kmete ne smemo prepustiti samih sebi.«¹⁶

¹² Komisija tako možnost eksplicitno omenja v utemeljitvi predloga za prestrukturiranje horizontalne uredbe v stebru I. V 3. odstavku, po naštetih prioritetah v horizontalni uredbi, je navedeno: »Uredba zajema predpise o izdelavi, odobritvi in predelavi programov, ki v vsem ustrezajo sedanjim predpisom in odslej omogoča delne programe (npr. za mlade kmete, male kmete, hribovske predele, kratke preskrbovalne verige), ki se odlikujejo po intenzivnosti pomoči.

¹³ prim. 14. člen predloga Uredbe o neposrednih plačilih.

¹⁴ med drugim Protokol Alpske konvencije o varstvu narave in skrbi za podeželje, ki ga je EU podpisala 20.12.1994.

¹⁵ Izjava iz Oberammergau, z dne 11.4.2011: Hribovsko kmetijstvo ohranjamo in oblikujemo skupaj! Podpisano s strani vladnih predstavnikov Slovenije, Avstrije, Nemčije, Italije, Francije in Švice.

¹⁶ Citat iz priložnostnega govora nemške zvezne ministrice za prehrano, kmetijstvo in zaščito potrošnikov Ilse Aigner na konferenci v Zgornji Bavarski v Kruenu 10.julija 2009.

fotografija: Naturpark Weißbach – Christine Klenovec

Ograja Pinzgauer kot tradicionalni kulturni element podeželja na Litzlalmu v avstrijskem naravnem parku Weißbach.

Cilji Zveze za kmetijstvo in varstvo narave

Kmetijska politika EU igra pomembno vlogo pri subvencioniranju trajnostnega hribovskega kmetijstva v Alpah. Stališče Zveze za kmetijstvo in varstvo narave je, da mora SKP od I. 2014 v Alpah:

- podpirati razvoj trajnostnega kmetijstva kot tudi naravno raznolikost in zgradbo alpske krajine, s ciljem ohranitve naravne in kulturne dediščine v Alpah.
(čl. 29, 30 in 32 predloga Uredbe o neposrednih plačilih ter čl. 21 in 22 Uredbe o razvoju podeželja)
- nagrajevati povečana prizadevanja na področju upravljanja alpskega kulturnega podeželja in ustrezno razporejati sredstva.
(čl. 11 in 25 predloga Uredbe o neposrednih plačilih in čl. 32 predloga Uredbe o razvoju podeželja)
- okrepiti sredstva za izvajanje okoljskih ciljev za ohranitev biološke raznolikosti alpskega prostora kot podlago za gospodarstvo, kulturo in rekreacijo.
(čl. 14 in 31 predloga Uredbe o neposrednih plačilih)
- ohranjati in podpirati ekstenzivne zelene površine kot značilen element alpskega kulturnega podeželja ter uspešno spodbujati oživitve in ohranitev edinstvenih alpskih oblik uporabe npr. planin.
(čl. 4, 9, 23, 25 in 31 predloga Uredbe o neposrednih plačilih)
- zagotavljati pravično in ciljno usmerjeno porazdelitev sredstev EU.
(čl. 20 in 22 predloga Uredbe o neposrednih plačilih)

Rumeni alpski kosmatinec (*Pulsatilla alpina apiifolia*) ima rad puste, nerodovitne pašnike in kamnite trate v višje ležečih predelih zahodnih Alp.

- medsebojno povezati porabo javnih sredstev za zagotavljanje posebnih storitev za varstvo podnebja in narave ter doseganje trajnostnih ciljev EU in se tako zavzemati za okolju prijazen način gospodarske rabe virov.
(čl. 18, 29, 31 in 37-41 predloga Uredbe o razvoju podeželja)
- s pridelavo zdrave hrane, brez prisotnosti genetskega inženiringa, prispevati k regionalni in ekološki proizvodnji in s tem skrbeti za trajnostni razvoj podeželja.
(Enotna SUT – skupna ureditev trgov)
- zavzemati se za dodano vrednost hribovskega kmetijstva v Alpah s pomočjo ciljnega trženja proizvodov hribovske kmečkega porekla (zaščitenablakovna znamka).
(Enotna SUT – skupna ureditev trgov)
- oblikovati pravičen in trajnostni trg z mlekom, ki bo usmerjen na notranje tržišče EU in ki bo spoštljivo ravnal z naravnimi viri in delovno silo.
(Enotna SUT)

fotografija: Gunther Willinger - www.guntherwillinger.com

2. Pregled zahtev Zveze

Ocena in razprava o predlogih Komisije

Pogodbenice Zveze za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah bi si želele temeljito prevetritev temeljnih usmeritev SKP. Ker pa je zakonodajni predlog Komisije kompromisni predlog, katerega temeljnih določb se očitno več ne da spreminjati, naj bo v nadaljevanju podana konstruktivna kritika teh predlogov. V tem poglavju so kratko naštetе najpomembnejše točke kritike in zahteve.

Bolj zeleno in bolj pravično?

Komisar za kmetijstvo, Ciolos, je ob predstavitvi zakonskih predlogov Komisije, govoril o tem, da mora SKP postati »bolj zelena in bolj pravična«. Od tu povezava neposrednih plačil z »greening-om« in njegovi enakomerni porazdelitvi. Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah pozdravlja takšne pristope, pri tem pa v veliki meri pogreša dosledno izvedbo na ravni dejanskih instrumentov in ukrepov. Pravi greening SKP bi lahko dosegli predvsem s krepitvijo stebra II. Kazalniki, ki jih je EU sama razdelala (npr. visoka naravna vrednost kmetij) in trajnostni cilji (npr. strategija biotske raznovrstnosti) se v zakonskih besedilih na omenjajo, čeprav bi bila pri številnih ukrepih (npr. investicijska podpora, podpora za mlade kmete, svetovanje, oblikovanje regionalnega modela) povezava s trajnostnimi kriteriji nujno potrebna. Tudi za raziskovalno – izobraževalne projekte na področju večnamenskega kmetijstva bi morali namenjati več denarja iz SKP. Na splošno je način dodeljevanja sredstev za raziskovalno – izobraževalno dejavnost še precej zastarel in ne upošteva trajnostnih kriterijev (npr. varovanje biotske raznolikosti, opuščanje genetskega inženiringa). Pomembni ukrepi so npr. trajnostno svetovanje o ravneh podjetja ali raziskovalnih projektih v ekološkem kmetovanju.

K pravičnejši porazdelitvi neposrednih plačil sodi prizadevanje Komisije za odpravo zgodovinskega modela referenc in uvedba enotnega operativnega modela plačil – realen cilj. Tako kot zmanjšanje in omejevanje plačil glede na površino. Države članice bi morale pri tem imeti možnost porazdelitve do 50% osnovnega plačila po standardni opredelitvi stroškov dela. Kot dodatne kakovostne zahteve za prejem osnovnega plačila mora biti uvedena uskladitev zgornjih meja za živinorejo in prisotnost dušika.

Zakonodajni predlogi vsebujejo različne možnosti subvencioniranja ekstenzivnih zelenih površin (kmetijski okoljski program, kompenzacijski dodatek, povezana plačila, nacionalne rezerve) – vseeno opažamo, da bi nekatere definicije in smernice morali izboljšati. Zaščita pred propadanjem trajnih zelenih površin je pohvalna, vendar je pri določanju priporočenega datuma izvedbe bilo spregledano, da bi do takrat prišlo že do prevelikega propada zelenih površin. Komisija bi morala dodatno ponuditi tudi stimulacijo za oživljanje trajnih zelenih površin. Pozdraviti je treba tudi 7% ekološko prednostno opredeljenih področij, vendar je treba zagotoviti tudi njihovo funkcijo biotopskega mreženja.

Kako zelen je greening?!

»Ekologizacijska« komponenta v stebru I lahko določa le nove minimalne standarde, ki lahko doprinesejo k dodatnim aktivnostim v regijah z intenzivnim kmetijstvom. Šele dodatno nagrajevanje okoljskih storitev in spodbude, poleg minimalnih standardov, predvsem v predelih s posebno visoko potrebo po zaščiti oz. ukrepih, kot so npr. hribovska področja, zagotavlja uspeh pri doseganju ciljev za trajnostni razvoj.

Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah zahteva, da se sredstvom za razvoj podeželja nameni minimalna dotacija, ki bo usklajena s prioritetami določenimi v členu 5 Uredbe o razvoju podeželja. Za prioritete 4 in 5 (ekosistemi, učinkovita raba virov in varovanje podnebja) bi tako bilo potrebno rezervirati 50% sredstev za razvoj podeželja. V tem so zajeti ukrepi iz Uredbe o razvoju podeželja, člani 29 do 35 (kmetijsko okolje, ekološko kmetovanje, Natura 2000 in okvirna Direktiva o vodah, kompenzacijski dodatek, varstvo živali in gozdov). Tudi prioriteta 6 (socialno povezovanje, zmanjševanje revščine, razvoj kmetijskih področij) in programi LEADER so za hribovsko kmetijstvo izjemno pomembni in bi morali biti pri porazdelitvi sredstev še posebej upoštevani.

Kompenzacijski dodatek je nadomestilo za slabo lokacijsko lego in slabše naravne pogoje manj razvitih regij kot tudi hribovskih regij s strmimi pobočji, oteženim dostopom in krajšo vegetacijsko dobo. Financiranje bi potekalo diferencirano glede na stopnjo obremenitve – za pravično porazdelitev ni dovolj, da samo določimo npr. nadmorsko višino 700m, nad katero bodo vsa področja opredeljena kot hribovska področja in bodo subvencije porazdeljene pavšalno. Stopnjo obremenitve moramo določiti za vsako kmetijstvo posebej – kot je to npr. avstrijski model katastra hribovskih kmetij. Zakonska besedila je potrebno formulirati tako, da bodo države članice različne modele financiranja lahko tudi dejansko izvajale, oz. jih bodo lahko tudi same razvijale.

Zaščita in vodenje področij Natura 2000¹⁷ kot tudi izvajanje Direktive za vode se mora bistveno izboljšati, da bomo lahko dosegli cilje biotske raznovrstnosti za 2020¹⁸. Pri tem je nujno potreben prispevek vseh finančnih instrumentov EU. Zagotavljanje dobre ohranjenosti področij Natura-2000, kot osrednji evropski cilj, bi moralo v veliki meri izhajati iz SKP. S sedanjimi zakonskimi predlogi Komisije ne bo možno izvesti ustreznega financiranja področij Nature 2000 in Direktive o vodah.

¹⁷ Natura 2000 je sicer osrednji element evropske EU politike o biotski raznovrstnosti, vendar je le 17 odstotkov živalskih in rastlinskih vrst in habitatov v dobro ohranjenem stanju. Vir: Evropska komisija (2009): KOM(2009)358 dokončna, str. 7 in 9.

¹⁸ Evropska komisija (2011): Živiljenjsko zavarovanje in naravni kapital: Strategija biotske raznolikosti EU za l.2020.

Države članice imajo pravico do izbora regionalne delitve za porazdelitev osnovnega plačila. Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah predlaga, da pred oblikovanjem regionalnih modelov od držav članic zahtevate oceno učinka (»impact assessment«), ki jo bo vpliv različnih scenarijev naredil preglednejšo. V nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da bodo regionalni modeli oblikovani tako, da ne bodo dosegli zastavljenih ciljev.

Kmetje upravičeno pričakujejo, da bodo od prodaje svojih pridelkov na trgu in od nagrad za socialne storitve, ki so si jih zagotovili, dosegli primeren dohodek. Za umiritev cen in zaščito pred velikimi cenovnimi nihanji je potrebno nastaviti učinkovite tržne instrumente. Pridelavo in prodajo kakovostnih izdelkov je potrebno podpreti s poudarkom na regionalnosti in raznolikosti kmetijskih področij. Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah zahteva celo prepoved zavajajočega oglaševanja kot tudi večjo podporo krajšim dostavnim potem, pobudam za neposredno prodajo in regionalno umeščenim kmečkim tržnicam. Posebej za hribovsko kmetijstvo je potrebna zaščitna blagovna znamka, s katero bodo označeni izdelki iz trajnostne pridelave. V zakonodajnem predlogu je prav tako predvideno okrepljeno subvencioniranje združenj proizvajalcev in šolskega mlečnega programa. Slednji bi lahko, zaradi visokih kriterijev glede kakovosti šolskega mleka (regionalno bio- mleko ali regionalno mleko s pašnikov) razvili še večji krmilni učinek. Zaključimo lahko, da moramo okrepiti konkurenčnost kmečke dejavnosti in se soočiti z vsemogočno pogajalsko pozicijo velikih trgovskih verig.

Alpski kozorog (*Capra ibex*).

fotografija: Gunther Willinger - www.guntherwillinger.com

Tržni ukrepi

Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah zahteva kmetijsko politiko, ki je usmerjena na notranje tržišče EU, ki sledi ciljem celovitega ohranjanja kmetijstva in oskrbe lastnega prebivalstva z visoko kakovostno hrano. Da pretežno neregulirani trgi z družbenega vidika niso ciljno usmerjeni, se na drastičen način kaže v finančni krizi že od l. 2008. Skupaj s še drugimi vzporednicami in v več pogledih, ki so s tem povezani, se razvija tudi svetovna prehranska kriza.

Zveza je razočarana, ker zakonski predlog Komisije komajda sledi cilju stabilizacije trgov, ki je jasno opredeljen v evropskih pogodbah¹⁹. Parlament EU je ta problem prepoznal in v svoji analizi »Pravični dohodki za kmete: izboljšanje načina delovanja verig preskrbe s hrano v Evropi«²⁰ naštel številne nepravilnosti in iz slednjih izpeljal posamezne zahteve. Zveza za kmetijstvo in varstvo narave v Alpah v tej povezavi izpostavlja poseben pomen pravičnega trga z mlekom za hribovsko kmetijstvo. V nadaljevanju smo izbrali nekaj ukrepov, ki skrbijo za boljše okvirne pogoje trga z mlekom, pa tudi za druga področja proizvodnje hrane in bi lahko pripomogli k doseganju ciljev za stabilizacijo trga:

- Pridelovalci mleka se morajo na tržne spremembe na področju povpraševanja znati odzivati s pomočjo ukrepov na področju ponudbe. V ta namen je bila v sodelovanju z European Milk Board (EMB) že vzpostavljena služba za nadzor (monitoring), ki pa nujno potrebuje tudi še potrebna pooblastila na področju usmerjanja trga.
- Omejitve uporabi instrumentov za stabilizacijo, intervencije in skladiščenje za lastne potrebe, morajo upoštevati soodvisnost med oblikovanjem cen, stroškov in marž. Sedanje intervencijske omejitve so nastavljene na preveč nizkih cenah in so pridelovalcem mleka povzročile ogromne izgube dodane vrednosti.
- Razprava EU komisije o prostovoljnem zmanjšanju količin proti odškodnini.

¹⁹ Lizbonska pogodba

²⁰ Uradni list Evropske unije C308E, z dne 20.10.2011, str. 22 – 30: Pravični dohodki za kmete: izboljšanje načina delovanja verig preskrbe s hrano v Evropi, odločitev Evropskega parlamenta z dne 7.9.2010 na temo: »Pravični dohodki za kmete: izboljšanje načina delovanja verig preskrbe s hrano v Evropi« (2009/2072(INI)).

- V času krize se dodeljevanje mlečnih kvot posameznim podjetjem začasno ustavi.
- Za krepitev pogajalskih moči in razpršitev rizika, bi moralo pridelovalcem mleka, v več kot eni pridelovalni organizaciji z jasno določenimi pogodbenimi količinami, biti omogočeno kolektivno odločanje o cenah. To velja tudi v primeru, kadar bi del ponujene količine mleka lahko prodali preko združne organizacije in drugi del preko mlečno pridelovalne skupnosti oz. samostojnega podjetnika.
- Da bi lahko vplivali na ravnovesje trga z mlekom, kot tudi obvladovali podobne okvirne pogoje trga z mlekom po Evropi, morajo biti predlagani minimalni kriteriji za oblikovanje pogodb med pridelovalci mleka in mlekarnami za vse države članice predpisani kot obvezujoči.
- Uvedba zaščitne blagovne znamke za izdelke s hribovsko kmečkim poreklom. Oznaka bi uporabniku dajala zanesljivo informacijo o geografskem poreklu in v kombinaciji s shemami kakovosti kot so npr. ekološko kmetijstvo, varovanje okolja, zaščita narave, zaščita živali in socialna shema prispevala k zvišanju dodatne vrednosti alpskega kmetijstva.
- Prepoved zavajajočega deklariranja in oglaševanja: opisi slik in izdelkov na embalaži, ki sugerirajo na drugačno vrsto proizvodnje kot je v resnici (npr. slika krave na zelenici na mleku iz letošnje hlevske vzreje krav). Akterji hribovskega kmetijstva se morajo zavedati, da je uporaba besed »hrib«, »pašnik« oz. »Alpe« in njihovih izpeljank, vključno s prevodi teh besed, dovoljena izključno takrat, kadar so izdelki pridelani v hribovskih področjih (natančen katalog kriterijev je predpisan). Enako velja za oglaševanje teh izdelkov.
- Podpora lastnim pobudam za neposredno trženje in regionalno umeščeni kmečkim tržnicam: dodana vrednost preko izdelkov je mogoča ravno v alpski regiji. Izdelki iz Alp so zaželeni in cenjeni. Za izgradnjo lastnega trženja pa je potrebno pridobiti državne subvencije, saj so kmeti v nasprotnem preobremenjeni s potrebnimi investicijami.

Nujnost tržnih pravil v mlečnem sektorju

Prenehanje mlečnih kvot v l.2015. Mlečne kvote so v mnogih predelih Alp močno vplivale na ohranitev hribovskega kmetijstva. Z liberalizacijo mlečnega sektorja bo treba računati na porast količin mleka in upad cen, pri čemer se bo proizvodnja mleka močno prenesla v kmetijsko ugodnejša področja. To pa bo ponovno imelo negativne posledice predvsem za hribovsko kmetijstvo, ki jih bodo ukrepi za stabilizacijo trga vsaj delno zajeli. Predlog Komisije glede reforme SKP na žalost ne ponuja konkretnih pristopov za rešitev problema.

Kmetom, predvsem v mlečnem sektorju, mora biti omogočeno, da vzpostavijo in obdržijo tržno ravnovesje. Pri tem pa ne gre za določanje cen proizvajalcev, ampak za možnost hitrega reagiranja na tržne spremembe s prilagajanjem ponudbe. Brez zakonsko določenih okvirnih pogojev bi, zaradi tržnih nihanj, vedno znova prihajalo do izkrivljanja trga, posledično pa bi imeli opravka z dumpinškim izvozom kot tudi z velikim izpadom dodane vrednosti v kmetijstvu. Z izgubo delovnih mest pritisk na donosnost kmetijstva še narašča.

Povzetek zahtev Zveze

V zvezi s predlogom Zakona za porazdelitev neposrednih plačil zahtevamo:

- bolj natančno opredelitev definicije trajno zelenih površin, za zagotavljanje subvencioniranja ekstenzivnih zelenih površin. (čl. 4, glej str. 26)
- opustitev premij izključno glede na površino in možnost uporabe standardnega vložka dela kot referenčni okvir za aktiviranje plačilnih zahtevkov za neposredna plačila. (čl. 11, glej str. 29 in čl. 25, glej str. 38)
- z ohranitvijo premij izključno glede na površino bi pri omejevanju in zniževanju morali določiti precej nižje mejne vrednosti. (čl. 11, glej str. 29)
- z ohranitvijo premij izključno glede na površino bi uravnoteženje zahtevkov za plačila s predpisano porazdelitvijo začelo veljati takoj. (čl. 22, glej str. 34)
- obvezna izvedba ocene učinka («impact assessment») na različne potencialne regionalne modele v državah članicah. (čl. 20, glej str. 32)

Alpska astra ali nebina (*Aster alpinus*) raste na suhih toplih in apnen astih tleh do nadmorske višine 3100 metrov.

- vložek nacionalnih rezerv za subvencioniranje ekstenzivnih zelenih površin. (čl. 23, glej str. 36)
- uvedba dveh novih kriterijev za ekologizacijo stebra I, namreč omejitve prisotnosti dušika na ciljno vrednost ≤ 50 kg presežka dušika na hektar in leto kot tudi omejitev gostote živali na 2,2 enote na hektar. (čl. 29, glej str. 40)
- v zvezi z diverzifikacije posevkov – en sadež na rasno sezono ne sme zasedati več kot 50% obdelovalnih površin, stročnice pa najmanj 20%. (čl. 30, glej str. 44)
- da mora biti referenčni datum za preprečitev propada trajnih zelenih površin najkasneje 12.10.2011. (čl. 31, glej str. 45)
- da se na 7% ekološko prednostnih področij ne sme uporabljati kemičnih rastlinskih zaščitnih sredstev in mineralnih gnojil in se jih mora oblikovati tako, da bo zadani cilj funkcije mreže biotopov dosežen. (čl. 32, glej str. 46)
- da bodo države članice tudi po 1.8.2013 dobile možnost prijaviti do 5% zgornje nacionalne meje za subvencioniranje manj razvitih področij. (čl. 34 in 35, glej str. 48)

fotografija: Gunther Willinger - www.guntherwillinger.com

V zvezi s predlogom Uredbe o razvoju podeželja zahtevamo:

- da mora biti subvencioniranje obrtne infrastrukture, kot je gradnja cest, hlevov itd., povezano s sodelovanjem v kmetijsko okoljskih ukrepih. (čl. 18, glej str. 50)
- da morajo biti investicije v okolje, biotsko raznovrstnost in Natura 2000 opremljene z mnogo višjim vložkom sofinanciranja kot investicije v obdelavo, trženje in infrastrukturo. (čl. 18, glej str. 50)
- minimalno dotacija sredstev za razvoj podeželja po prioritetah 4, 5 in 6 (ekosistemi, učinkovita raba virov, zaščite podnebja, socialne komponente) in LEADER programa. (čl. 29, glej str. 54)
- dvig najvišje stopnje financiranja ukrepov za zaščito kmetijskega in naravnega okolja (Natura 2000 in Direktiva o vodah). (čl. 29 in 31, glej str. 54 in str. 59)
- dvig najvišje stopnje financiranja in porazdelitev sredstev za manj razvita področja glede na različno stopnjo obremenitve. (čl. 32, glej str. 60)
- ukinitvev subvencioniranja zavarovanj. (čl. 37–41, glej str. 62)

Na pobočjih švicarskih Alp uporabljajo motorne kosilnice.

V zvezi s predlogom o skupni ureditvi trga zahtevamo:

- Uvedbo instrumentov in izvajanje učinkovitih ukrepov za stabilizacijo trga.
- opredelitev visokih kriterijev kvalitete za šolsko mleko (regionalno bio mleko ali regionalno mleko s pašnikov). (čl. 24-26, glej str. 64)

fotografija: Parc national de la Vanoise - Franz Storz

Tradicionalne hiše iz lesa z zelenjavnim vrtom v francoskem Hameau de Chandon, Nacionalni park Vanoise.

Alpine Convention (1994): *Protocol on the implementation of the 1991 Alpine Convention in the field of mountain farming, Mountain Farming Protocol.*

<http://www.alpconv.org/en/convention/protocols/Documents/MountainfarmingProtocolEN.pdf>

Alpine Convention (1994): *Protocol on the implementation of the Alpine Convention of 1991 relating to the conservation of nature and the countryside.*

http://www.alpconv.org/en/convention/protocols/Documents/protokoll_naturschutzGB.pdf

Alpine Convention (2011): *Declaration on Mountain Farming, Resolution adopted by the Alpine Convention Permanent Committee in October 2011 (no English version available)*

http://www.alpconv.org/de/convention/protocols/Documents/Declaration_Mountain%20farming_fin_de.pdf

Bayerisches Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten (2010): *Bayerischer Agrarbericht 2010.*

http://www.stmelf.bayern.de/agrarpolitik/daten_fakten/003543/index.php

Bundesamt für Landwirtschaft (BLW) (2008): *Agrarbericht 2008 des Bundesamtes für Landwirtschaft.*

http://www.blw.admin.ch/dokumentation/00018/00498/index.html?lang=de&download=NHZLpZeg7t,Inp6lONTU042l2Z6ln1acy4Zn4Z2qZpnO2Yuq2Z6gpJCEdIJ6gmym162epYbg2c_JjKbNoKSn6A--

Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz (2009): Rede der Ministerin Ilse Aigner: *Die Zukunft der Berglandwirtschaft* am 10. Juli 2009 in Krün.

<http://www.bmelv.de/SharedDocs/Reden/2009/07-10-Berglandwirtschaft.html>

Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (2011): *Grüner Bericht 2011 - Bericht über die Situation der österreichischen Land- und Forstwirtschaft.*

<http://www.gruenerbericht.at>

Erklärung von Oberammergau vom 11. April 2011: *Berglandwirtschaft gemeinsam erhalten und gestalten! Gemeinsame Erklärung der Alpen-Anrainerstaaten.*

http://www.bmelv.de/SharedDocs/Downloads/Landwirtschaft/LaendlicheRaume/Erklaerung-von-Oberammergau-2011.pdf?__blob=publicationFile

European Bird Census Council – EBCC (2011): *Population Trends of Common European Breeding Birds 2011 – Pan European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS).*

<http://www.ebcc.info/index.php?ID=470>.

EU – Official Journal of the European Union C 308E of 20.10.2011, p. 22–30: *Fair revenues for farmers: A better functioning food supply chain in Europe, European Parliament resolution of 7 September 2010 on fair revenues for farmers: A better functioning food supply chain in Europe (2009/2237(INI))*

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:308E:FULL:EN:PDF>

EU Commission (2009): COM(2009) 358 final; *Report from the Commission to the Council and the European Parliament, Composite Report on the Conservation Status of Habitat Types and Species as required under Article 17 of the Habitats Directive*.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0358:FIN:EN:PDF>

EU Commission (2010): *EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

EU Commission (2011): *Our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020*.
http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/1_EN_ACT_part1_v7%5B1%5D.pdf

Storkey, J, Meyer, S., Leuschner, C. & Still, K.S. (2012): *The impact of agricultural intensification and land use change on the European arable flora*. Proceedings of Royal Society B.

Streifeneder, T. (2009): *Die Agrarstrukturen in den Alpen und ihre Entwicklung unter Berücksichtigung ihrer Bestimmungsgründe*, Dissertation LMU München, 230 S., Data from the Annex Table 3, p. 199.
http://edoc.ub.uni-muenchen.de/11975/1/Streifeneder_Thomas_Ph.pdf

Legal texts

The legislative proposals tabled by the EU Commission on 12.10.2011 which are cited and discussed in this paper can be accessed at the EU Commission website at:

http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm

The discussion focuses on three legislative proposals in particular:

Regulation on direct payments (2011/0280 (COD)): *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy*
http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com625/625_en.pdf

Regulation on a common organisation of the markets (2011/0281 (COD)): *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a common organisation of the markets in agricultural products (Single CMO Regulation)*
http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_en.pdf

Regulation on support for rural development (2011/0282 (COD)): *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)*
http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_en.pdf

Forum *pro* Schwarzwaldbauern e.V.

Deutscher Verband für Landschaftspflege

Bayerischer Landesverband der Landwirte im Nebenberufe e.V.

euRONATUR

Schweisfurth-Stiftung

Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft Landesverband Baden-Württemberg e.V.

Landesvereinigung für den Ökologischen Landbau in Bayern e.V.

